

Dinsdagconferentie op 27 november 2018 met Cecile Kuijpers

Victor Frankl (Wenen, 1905 – 1997), *Over het streven van de mens naar een zinvol bestaan*

Als inleiding op het leven en werken van Victor Frankl luisteren we naar Aria 3 van Bach cantate BWV 7 (*Du sollt Gott, deinen Herren, lieben*). De cantate hoort bij de lezing van de zondag waarin de tekst centraal staat: 'Gij zult de Heer, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel, met heel uw kracht. Deze tekst zal een belangrijke rol spelen in het leven van Frankl. Het is het gebed dat hij aantreft in kamp Auschwitz en waardoor hij zich realiseert dat hij opgeroepen wordt zijn taak te vervullen.

“Hoe kan ik anderen helpen om betekenis in hun leven te vinden?” Frankl heeft zijn hele leven in het teken van deze opdracht gesteld. Hij is opgegroeid in een Joods gezin en heeft een zeer hechte band met zijn ouders. Al op jonge leeftijd is hij geïnteresseerd in psychologie. Hij houdt zich bezig met het voorbijgaand karakter van het leven en op 15-16 jarige leeftijd geeft hij zijn eerste lezing over ‘een betekenisvol leven’. Hij heeft twee ideeën die de basis blijven voor zijn werk: 1) Wij moeten niet naar de zin van het leven vragen, maar wij moeten de vragen beantwoorden die het leven aan ons stelt. 2) Ons antwoord is om verantwoordelijk te zijn voor ons bestaan.

Vanaf het begin van zijn studie geneeskunde publiceert hij artikelen waarin hij zijn ideeën uiteenzet. Hij wordt sterk beïnvloed door het existentialisme en de fenomenologie: de mens verwezenlijkt zich in interactie met de wereld waarnaar hij steeds uitstaat. Frankl gaat er van uit dat de mens in het leven een bepaalde spanning moet opzoeken, dat hij moet reiken naar iets dat buiten hem ligt om een betekenisvol leven te leiden. Er zijn 3 essentiële waarden die in zijn werk centraal staan en ook blijven staan: 1. Daad, creatie: je moet iets doen in je leven. 2. Ervaring, ontmoeting: je moet een relatie aangaan met de wereld om je heen. 3) Houding t.o.v. een gebeurtenis is essentieel.

Frankl specialiseert zich in de psychiatrie en de neurologie en werkt in de jaren 30 in diverse ziekenhuizen. Begin jaren 40 haalt hij zijn visum niet op om naar de V.S te vluchten; hij wil bij zijn ouders en zijn mensen blijven. Hij wordt gedeporteerd en uiteindelijk op transport gezet naar Auschwitz. Daar is hij in staat om in de meest extreme omstandigheden zijn leven als betekenisvol te ervaren en hij helpt anderen om hun waardigheid te behouden. De wil tot betekenis, zo zegt hij, stelt ons in staat om te blijven leven, zelfs in de meest pijnlijke en inhumane situaties. Het is een spirituele dimensie waarbij je naar iets verder dan jezelf moet kunnen reiken (self-transcendence) en waarbij je andere situaties moet kunnen visualiseren (self-distance).

Zijn leven was een voorbeeld van het menselijk vermogen om boven elke omstandigheid uit te stijgen. Na de oorlog keert hij terug naar Wenen. In 1946 schrijft hij zijn meest bekende boek *De zin van het bestaan; een inleiding tot de logotherapie*. Vanaf 1955 is hij hoogleraar, geeft wereldwijd lezingen en ontvangt vele eredoctoraten. Hij schrijft vele boeken en zijn ‘logotherapie’ wordt wereldwijd gehanteerd.

We lezen enkele fragmenten waarin Frankl zijn ervaringen en levenshouding in het kamp beschrijft, spreken met elkaar over het begrip ‘waardigheid’ en over de rol van religie in het leven van Frankl. Als laatste leggen we relaties tussen de drie portretten van de serie: Ariëns, Weil en Frankl.